

KANGASNIEMEN KUNTA
Tarkastuslautakunta

KOMMENTOINTIVERSIO

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2025

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunta 3
2. Tavoitteiden toteutuminen 5
2.1 Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen 5
2.2 Yleistä 7
2.3 Sitovien tavoitteiden toteutuminen 8
2.3.1. Hallinto- ja talouspalvelut 8
2.3.2. Konserni- ja elinkeinopalvelut 10
2.3.5. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut 15
2.3.6. Yläkoulun opetus 17
2.3.7. Lukion opetus 19
2.3.8. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä 21
2.3.9. Tekninen lautakunta 22
2.3.10. Tekniset palvelut yhteensä 24
3. Toiminnan arviointi 25
3.1. Toiminta ja talouskatsaukset 25
3.2. Henkilöstö 26
3.3. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2025 26
3.4 Kokonaistalouden tunnusluvut 2025–2024 27
3.5 Talousarvion toteutuminen 28
3.6 Vesilaitos 28
4. Yhteenveto 29
5. Allekirjoitukset 31

1. Tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuuston päätöksellä 2.6.2025 § 34 on valittu toimikaudeksi 2025–2029 tarkastuslautakuntaan seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet.

Asema	Varsinainen Jäsen	Varajäsen
Puheenjohtaja	Kari Luukkainen	Jari Särkkä
Varapuheenjohtaja	Jouni Saarenpää	Simo Hokkanen
Jäsen	Sirpa Laitinen	Piia Mikkonen
Jäsen	Terttu-Liisa Lindholm	Helinä Korkealaakso
Jäsen	Samuli Arkko	Kari Synberg

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:
1) Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan hallintosäännön 76 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi:
1. Hyväksyy tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman.
2. Seuraa tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
3. Huolehtii, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.
4. Tekee tarvittaessa aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunta voi antaa myös muita tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä valtuustolle.

Toimikauden alussa lautakunta on laatinut arvioinnin nelivuotissuunnitelman koko toimikaudelle. Vuoden 2025 toiminnan ja talouden käsittelyä varten on lautakunta kokoontunut kahdeksan (8) kertaa. Vuodelle 2025 työohjelman mukaisesti lautakunnan

painopistealueina olivat: sisäisen valvonnan järjestäminen ja riskienhallinta, konserniohjauksen toimivuus ja konsernivalvonnan järjestäminen, varhaiskasvatus ja hyvinvointi sekä teknisten palveluiden osalta hallinto, ruoka- sekä puhtauspalvelut ja investoinnit. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan talouden kehityksestä ja talousarvion toteutumisesta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia ja tulosyksikköjen toiminnasta vastaavia viranhaltijoita. Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta. Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisyydet.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa sidonnaisuusilmoitusten tekoa. Kuntalain 84 §:n mukaan sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset kokouksessaan 13.11.2025 § 38. Kunnanvaltuusto on saanut sidonnaisuusilmoitukset tietoonsa 9.12.2025 § 73. Lisäksi ilmoitukset ovat nähtävissä kunnan nettisivuilla.

Vuoden 2025 työohjelman mukaiset kokoukset:

Kokouspäivä	Aihe(et)
11.9.2025	Tilintarkastajan työohjelman vuodelle 2025 Tarkastuslautakunnan työohjelma ja suunnitelma
16.10.2025	Vuokratalot Oy Kiinteistökartoitusprojekti
13.11.2025	Vesilaitos, Talouskatsaus ja talousarvio vuodelle 2026, Tarkastuslautakunnan talousarvio vuodelle 2026, Sidonnaisuusrekisteri
15.1.2026	Kirjasto- ja kulttuuritoimi
29.1.2026	Tilintarkastajan raportointi
12.3.2026	Kangasniemen Vuokratalot Oy, Elinkeinotoimi ja markkinointi
16.4.2026	Tilinpäätös 2025, arviointikertomus 2025
12.5.2026	

	Sisäisen valvonnan ja riskinhallinnan raportti 2025, arviointikertomus vuodelta 2025, tilintarkastajan raportointi, tilintarkastuskertomus 2025, tilinpäätöksen hyväksyminen

Vuoden 2024 arviointikertomus on merkitty tiedoksi kunnanvaltuustossa 19.5.2025 § 12.

Edellä kuvattujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen vuodelta 2025.

2. Tavoitteiden toteutuminen

2.1 Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen

Vuoden 2025 tilinpäätös muodostuu tilinpäätös –asiakirjasta (toimintakertomus, tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja taseyksikkönä esitetty vesihuolto). Erillisenä raporttina tehdään henkilöstöraportti, mikä ei ole osa varsinaista tilinpäätöstä.
Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä tavoitteita ja niiden toteutumia on selostettu talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Kunnanvaltuusto hyväksyi kuntastrategian vuosille 2022–2025 kokouksessaan 4.4.2022 § 23. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian vuosille 2026–2029 kokouksessaan 9.12.2025 § 69. Kuntastrategiassa korostettiin kuntalaisten ja eri sidosryhmien osallistamista kunnan kehittämiseen.

Valtuustokauden 2026-2029 strategiset painopisteet ovat seuraavat:
Turvallista arkea ja hyvinvointia rakentamassa: Yhteisöllisyyttä ja toimivia lähipalveluita
Toimeentuloa ja yrittäjyyttä elinvoimaisessa maaseutukunnassa
Kestävä kunta ja vetovoimainen luonto ja asuinympäristö
Kangasniemen visio 2029 on ”turvallista arkea, hyvää elämää ja toimeentuloa kestävässä maaseutukunnassa”
Kuntastrategian mukaan: ”Rohkeasti uudistuva Kangasniemi tunnetaan toimivista lähipalveluista, vetovoimaisesta luonto- ja asuinympäristöstä, vireistä kylistään sekä aktiivisesta yritysmyönteisestä otteestaan. Vaalimme ja hyödynnämme laajojen vesistöalueiden luonto- ja virkistysarvoja. Kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvointi ja lähiyhteisöllisyys ovat meille sydämenasioita. Kangasniemi on turvallinen ja juuri sopivan savolainen kotipaikka.”

Talousarvio 2025 on tehty kunnanvaltuuston 2022 hyväksymän kuntastrategian periaatteilla. Strategiassaan Kangasniemi pyrki olemaan vuonna 2025 aktiivinen perheisiin panostava kunta, jossa on monipuoliset ja toimivat palvelut. Kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan, virkeistä kylistään ja aktiivisista yrityksistä ja järjestöistään. Kangasniemi tunnetaan puhtaasta luonnostaan ja sen ympärille rakentuvista virkistys- ja harrastusmahdollisuuksista.

Strategian 2022–2025 keskeisinä tavoitteita ovat olleet:

1) Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisen palvelumallien kehittämiseen
2) Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta varautuen myös häiriötilanteisiin
3) Tuemme lähiyhteisöllisyyttä ja ehkäisemme yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä. Edistämme kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden sekä kyläyhteisöjen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.
4) Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen.
5) Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa
6) Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus ja rauha kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen laadukkaassa koulu- ja varhaiskasvatusympäristössä
7) Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen
8) Edistämme vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Huolehdimme kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehitämme ja tuemme työyhteisötaitoja sekä panostamme henkilöstön yhdenvertaisuuteen.
9) Aktivoimme kuntalaisia harrastustoimintaan. Kehitämme kuntalaislähtöisesti eri väestöryhmille kohdennettuja innostavia ja helposti saavutettavia kulttuuritapahtumia ja vapaa-ajanpalveluja.

Kuntastrategian mukaan asetettujen tavoitteiden täyttyminen vuoden 2025 talousarviovuoden aikana on esitetty vastuualueittain.

Jokaisella strategiselle painopisteelle on asetettu useita tavoitteita valtuustokauden aikana toteutettavaksi. Samalla on määritelty, miten tavoitteen toteutumista arvioidaan ja kenellä on vastuu tavoitteen saavuttamiseksi. Kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarviossa hyväksytyillä talousarviovuoden tavoitteilla.

Lisäksi tilinpäätöksen toimintakertomuksessa on selvitetty laajemmin elinkeinoelämään ja markkinointiin liittyviä toimenpiteitä. Elinkeinotoimintaa ja yritysyhteistyötä koskevaa viestintää tehostettiin myös mm. sähköisen uutiskirje Bisnesniemen muodossa. Uusi elinvoimaryhmä puolestaan perustettiin 1.9.2025, ja Kangasniemen kunta palkittiin Etelä-Savon yrittäjäystävällisimpänä 11.11.2025.

Em. määritteiden lisäksi talousarvio sisältää vastuualueittaiset tuloskortit, joissa on määritelty vastuualueittaiset tavoitteet. Samoin tuloskorteissa on toiminnan laajuutta kuvaavia suorite- ja kustannustietoja. Tilinpäätösasiakirjoihin ja tehtäväalueisiin tutustumisen perusteella tarkastuslautakunta tuo arviointikertomuksessaan esille niitä asioita, joihin se on yksityiskohtaisemmin tutustunut tai joita sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille tilinpäätöksen toimintakertomuksessa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISESTA
Kuntastrategia vuosille 2022–2025 on tarkastuslautakunnan näkökulmasta valmisteltu hyvin ja selkeästi. Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2025 talousarvion laadinnassa on otettu huomioon

kuntastrategia. Tavoiteasetannassa tulee edelleen kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteissa tähdätään strategisten päämäärien saavuttamiseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan suositukset ja havainnot

On myönteistä, että tilinpäätöksessä tavoitteet on kytketty selkeästi kuntastrategiaan

- *Tavoiteasetannassa tulisi edelleen kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet tähtäävät toimintojen kehittämiseen, joko palvelun laadun tai kustannustehokkuuden näkökulmasta.*
- *Tavoitteet ja niiden mittarit vaativat kehittämistä, koska useiden tavoitteiden osalta ei ole selkeitä mittareita*
- *Olisi tärkeää, että väestönlaskua saadaan hillittyä kunnan omilla toimenpiteillä ja hyvinvointialueuudistuksen jälkeen sote-palveluverkosto säilyy vähintään samalla tasolla kuin ennenkin.*

TOIMENPITEET:

Talousarviossa kuntastrategian tavoitteet konkretisoidaan toimenpiteiksi ja mittareiksi. Arvioinnin osalta pyritään käyttämään numeerisia mittareita.

Väestökehitykseen ja kunnan vetovoimaan on pyritty vaikuttamaan aktiivisella elinkeinopolitiikalla, viihtyisän elinympäristön turvaamisella, laadukkaita palveluita ja tapahtumia tuottamalla, monipuolisella kuntamarkkinoinnilla sekä innovatiivisilla kehittämishankkeilla.

Kunta on harjoittanut aktiivista edunvalvontaa Kangasniemen sote-palvelujen turvaamiseksi esimerkiksi sote-kiinteistöjen vuokraneuvottelujen yhteydessä.

2.2 Yleistä

Valtiontalouden tasapainottamistoimien vaikutukset ovat jo pitkään heijastuneet voimakkaasti kuntatalouteen. Selvimmin tämä näkyy kuntien valtionosuuksien määrässä. Valtionosuudet ovat pienentyneet valtionosuusleikkausten vuoksi ja valtionosuudet ovat pysyvästi pienempiä sote-uudistuksen vuoksi. Lisäksi valtionosuuksien rahamäärä ei ole seurannut kustannusten todellista muutosta. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että hyvinvointialueiden taloudellisesti heikot tilinpäätökset ja talouden tasapainottamisvelvoite saattaa näkyä pienillä paikkakunnilla toimintojen lakkauttamisena tai keskittämisenä isompiin kaupunkeihin. Kangasniemen tulee pystyä kehittämään palvelurakennettaan ja tukea hyvinvointialuetta, jotta sen tuottamat palvelut säilyisivät vähintään nykyisellä tasolla.

Kangasniemen kuntatalous noudatti vallinnutta kehitystä ja vuoden 2025 tulos ylitti talousarvion. Talousarviossa tulos arvioitiin 237.600 euroa alijäämäiseksi, mutta tilikauden tulos oli 106.092 euroa ylijäämäinen. Uudet kriisikuntakriteerit painottavat konsernitilinpäätöstä, joka Kangasniemen kunnalla on taloudellisesti heikompi. Konsernilla ei kuitenkaan ole kertynyttä alijäämää.

Hyvästä talousvuodesta huolimatta väestön ikääntyminen saattaa edellyttää kunnalta tulevaisuudessa mittavia sopeutustoimia. Väestörakenteen muutos heijastuu vuosittain

muun muassa kunnan verotulokertymään ja palveluiden järjestämiseen. Kunnan ja koko kunnallishallinnon tehtäväkenttä on joutunut hyvinvointialueuudistuksen myötä uudelleen tarkastelun kohteeksi.

2.3 Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2025 talousarvio pohjautui kuntastrategiaan valtuustokaudelle 2022–2025. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että vuoden 2025 tilinpäätöksessä strategisten tavoitteiden toteutumista on edelleen esitetty niukasti. Lähinnä tuloskorteilta käy ilmi valtuuston eri palvelualueille esittämät tavoitteet ja niiden toteutumat. Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että tilinpäätöksessä tavoitteita on kytketty uudistettuun kuntastrategiaan, mutta kehottaa edelleen avaamaan tavoitteiden toteumia kattavasti ja seikkaperäisesti.

2.3.1. Hallinto- ja talouspalvelut

Hallinto- ja talouspalvelut tuottavat keskitetysti kunnan hallinto- ja henkilöstöpalvelut, talouspalvelut, tietohallintopalvelut sekä työllisyyspalvelut, sekä asiantuntijapalveluita eri hallintokunnille päätöksenteon tueksi sekä vastaa kunnanhallituksen ja -valtuuston kokousten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Alla on esitetty tavoitteiden toteumia, tavoitetasoa ja toteutumista tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen perusteella.

Toiminnan tavoite	**Toteuma**
Hallinto- ja talouspalvelut, vastuuhenkilö hallintojohtaja	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	**Arviointi:** Hyvinvointialueen ja kunnan välisen yhteistyön kehittäminen. Yhteistyön rakentaminen Mikkelin seudun työllisyyspalvelujen kanssa. Järjestöjen työllistämisedellytysten turvaaminen TE-25 aloittamisen jälkeen **Toteuma 2025:** Yhteisiä tilaisuuksia järjestetty. Mikkelin työllisyyspalveluiden kanssa säännölliset kokoukset ja yrityskäynnit. Hallintojohtaja osana työllisyyspalveluiden operatiivista ohjausryhmää. Hallintojohtaja on osana Eloisan digityöryhmää.
Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen.	**Arviointi:** Jatkamme työllistämiseen keskittyvien yhdistysten toiminnan tukemista. Panostamme kunnan sähköisten palveluiden kehittämiseen kuntalaisille **Toteuma 2025:** Tukea myönnetty paikalliselle toimijalle 31.12.2025 saakka. Kunnalla kattavat sähköiset palvelut käytettävissä.
Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa.	**Arviointi:** Vanhus- ja vammaisneuvoston aktiivisen toiminnan tukeminen. **Toteuma 2025:** Vanhus- ja vammaisneuvosto on valittu valtuustokaudelle 2025–2029.
Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen	**Arviointi:** Tietohallintopalvelut huolehtivat siitä, että lukiolla on käytettävissä ajanmukaiset ICT-laitteet ja niiden määrä on riittävä. **Toteuma 2025:**

houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen.	Toteutunut suunnitellusti.
Edistämme vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Huolehdimme kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehitämme ja tuemme työyhteisötaitoja sekä panostamme henkilöstön yhdenvertaisuuteen.	**Arviointi:** Kunta on arvostettu ja tavoiteltu työnantaja. Kunnan henkilöstöjohtamisessa ja työsuojelussa korostuvat työyhteisötaidot, työntekijätaidot ja esimiestaidot. Pyrimme edistämään edelleen henkilöstön intranetin (Hiski) käyttöä tavoitteena tehokas ja tasapuolinen viestintä. Hakijoiden määrä kunnan avoimiin työpaikkoihin. Panostamme perehdyttämiseen uusiin tehtäviin siirryttäessä. **Toteuma 2025:** Työhyvinvointikyselyssä 88 % työntekijöistä suositteli kuntaa työnantajana. Intranetin viestintä on kasvanut ja tehdään ajankohtaisia uutisia. Vuonna 2024 avoimien työpaikkojen hakijamäärien KA. 11,5 ja vuonna 2025 KA. 14,9. Intro –perehdytysohjelma käytössä ja Eduhouse –koulutuspalvelu. Koulutuspalvelun sisältöä on uudistettu ja vuonna työntekijät osallistuivat aktiivisesti koulutuksiin.
Olemme yritysten vahva ja haluttu kumppani. Tuemme tarpeen vaatiessa yritysten kasvua ja innovaatiotoimintaa.	**Arviointi:** Toiminnan kehittäminen vastaamaan yritysten työvoiman saatavuuden tarpeita. **Toteuma 2025:** Yrityksille on toteutettu verkkokysely, jossa tiedusteltiin mm. Työvoimatarpeita, jotka ovat olleet myös keskiössä toteutetuilla yrityskäynneillä. Rekrytointipalveluita on lähdetty toteuttamaan yritysten tarpeiden mukaisesti työllisyysalueen ja Esedun toimesta.
Olemme tehokkaita ja proaktiivisia heti TE25 uudistuksen tullessa voimaan. Kehitämme uusia kustannustehokkaita työllisyydenhoidon malleja yhteistyössä paikallisten yritysten, järjestöjen ja alueellisen kumppaniverkoston kanssa.	**Arviointi:** Vahva yhteistyö eri toimijoiden ja erityisesti Mikkelin seudun työllisyysalueen kanssa. **Toteuma 2025** Elinvoimakoordinaattori on tehnyt yrityskäynnit kaikkiin yli 10 henkilöä työllistäviin yrityksiin (16) yhdessä Mikkelin seudun työllisyysalueen ja Esedun edustajien kanssa. Yrityksiä on tuettu mm. Rekrytoinneissa ja kehitetty uusia rekrytointeja tukevia toimintamalleja. Kangasniemen avoimia työpaikkoja on markkinoitu RekryON –messuilla Mikkelissä (Miksei). Yhteistyö työllisyysalueen ja Esedun kanssa on erittäin tiivistä. Yhteistyön tiivistäminen myös työnhakijapalveluiden kanssa on aloitettu.
Hyödynnämme mahdollisimman monipuolisesti paikallisia yrityksiä kunnan palvelutuotannossa, hankinnoissa sekä kehittämistoiminnassa.	**Arviointi:** Hankintoja ohjataan kriteereillä, jotka mahdollistavat pienten paikallisten yritysten osallistumista kilpailutuksiin. Hankintoja ositetaan aina kun se on mahdollista ja järkevää pienten yritysten mukaan saamiseksi. Kriteereissä huomioidaan lain ja hankintasääntöjen vaatimukset. **Toteuma 2025:** Paikallisiin yrityksiin pidetään yhteyttä mm. markkinavuoropuheluilla kuten hankintaillat. Yrityksiä kannustetaan pitämään kuntaa ajan tasalla toimintaansa liittyvistä muutoksista.
Luomme uusia palvelumalleja monipaikkaisuuden ja etätyön mahdollistamiseksi.	**Arviointi:** Kunta tukee edelleen Laajakaistahankkeen toteutumista. Langaton vierailijaverkkohankkeen toteutusta jatketaan kunnan kiinteistöihin keskustan alueella. **Toteuma 2025:** Hanke ei ole toteutunut.
Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa	**Arviointi:** Talouspalvelut vastaavat siitä, että kuntatalouden tasapainon edellyttämät tehokkaat taloushallintoprosessit ja järjestelmät edustavat kehityksen kärkeä ja mahdollistavat tarkan, läpinäkyvän ja ajantasaisen talouden seurannan kustannustehokkaasti. Talouden tasapainotyötä tehdään etupainotteisesti ennen talouden kriisiytymistä.

	Toteuma 2025: Seuraamme aktiivisesti järjestelmätoimittajien kehittämistyötä ja päivitämme säännöllisesti käytössä olevat järjestelmiä. Kauden 2027 talousarviotyön käynnistäminen aloitetaan keväällä kartoittamalla isot muutokset tuotoissa ja kuluissa. Tarvittaessa määritellään säästökohteet ja summat.

Hallinto- ja talouspalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot olivat talousarviossa 1,03 milj. euroa ja toteutuma oli 1,03 milj. euroa. Toimintakulut olivat talousarviossa 3,14 milj. euroa ja toteutuma oli 3,12 milj. euroa. Nettomenot (toimintakate) talousarviossa olivat - 2,11 milj. euroa ja toteutuma oli - 2,09 milj. euroa. Toimintakulut alittivat talousarvion. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hallintopalveluissa on riittävät resurssit ja lainsäädäntöä noudatetaan kaikessa päätöksenteossa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO HALLINTOPALVELUISTA
Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että tavoitteita on saavutettu ja tavoitteet on kytketty selkeästi kuntastrategiaan. Tavoitteiden mittaamista voidaan edelleen kehittää ja selkeyttää arviointityön tueksi. **TOIMENPITEET:** Hallintopalveluiden tavoitteiden mittareita kehitetään talousarvion valmistelun yhteydessä. Tavoitteille pyritään määrittelemään selkeät ja seurattavat mittarit.

2.3.2. Konserni- ja elinkeinopalvelut

Elinkeinopalvelujen tavoitteena on paikallisen elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen. Elinkeinopalvelujen yleistavoitteisiin liittyvät yritysten tukeminen ja neuvontapalvelun kehittäminen, kuntamarkkinoinnin uudistaminen sekä matkailun ja tapahtumatuotannon edistäminen. Toiminnan painopisteitä ovat
- aloittavien yritysten neuvontapalvelut ja yritysten omistajanvaihdoksen tukeminen
- elinkeinotoimintaa ja kunnan elinvoimaa edistävien hankkeiden suunnittelu ja toteutus
- yritysten työvoiman saatavuuden turvaaminen
- luontoon ja kulttuuriin perustuvien tapahtumien ja aktiviteettien kehittäminen
- uusien matkailun palvelukokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus
- kuntabrändin ja sen markkinoinnin uudistaminen
- korkeakoulu- ja oppilaitosyhteistyön kehittäminen
- paikallisten yritysten ja kunnan vuorovaikutuksen edistäminen.

Yleisenä tavoitteena on ollut saada kuntaan uusia yrittäjiä, yrityksiä, työpaikkoja sekä kasvattaa kunnan vetovoimaa.

Toiminnan tavoite	**Toteuma**
Konserni- ja elinkeinopalvelut, vastuuhenkilö kunnanjohtaja	
Olemme yritysten vahva ja haluttu kumppani. Tuemme tarpeen vaatiessa yritysten kasvua ja innovaatiotoimintaa	**Arviointi:** Kunnan henkilöstön säännöllisten yritysvierailujen toteutus. Kunnan elinkeinopalvelujen resurssien vahvistaminen (elinvoimakoordinaattorin rekrytointi). Vähintään kolmen yritystapahtuman toteutus yhteistyössä kunnan kanssa Yritysten kasvun ja innovaatiotoiminnan tukeminen tarvittaessa hankkeiden ja oppilaitosyhteistyön avulla. Tavoite: vähintään yksi hanke käynnissä **Toteutuma 2025:** Uusi elinvoimakoordinaattori aloittanut 7.1.2025. Yrityskäyntejä on toteutettu säännöllisesti. Osa yrityskäynneistä on tehty yhdessä Esedun/KasvuEsedun ja Mikkelin seudun työllisyysalueen edustajien kanssa.

	Yritysten palvelupäiviä (Uusyrityskeskus, Mikkelin työllisyysalue ja Veej'jakaja ry.) on järjestetty säännöllisesti kunnantalolla. Mikkelin seudun kehittämishankkeiden vetäjiä on tavattu ja kangasniemeläisille yrityksille on tarjottu hankeyhteistyömahdollisuuksia. Kunta osallistui Matkamessuille Mikkelin seudun yhteisosastolla. Karhuvuorelta rantatorille – hanke on järjestänyt yhteistyötilaisuuksia rantatorin palvelukokonaisuuden suunnittelussa ja Karhuvuoren alueen investointien suunnittelussa. Rantatorin alueen arkkitehti- ja konseptisuunnitelman laatija on kilpailutettu ja valittu. Konseptisuunnitelman valmistelu on käynnistetty yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Karhuvuorelta rantatorille –hankkeen puitteissa on järjestetty paikallisille yrityksille yhteistyötilaisuuksia uusien matkailutuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi ja innovaatioiden edistämiseksi. Kangasniemen Yrittäjien kanssa on järjestetty Joulun Avaus - tapahtuma Kansis-keskuksella. (29.11.) Koko Kansan toritanssit järjestetty heinäkuussa 2025 yhteistyössä yrittäjien ja Syvälahden Viihdekeskuksen kanssa.
Tarjoamme yrityksille neuvontaa asiakaslähtöisesti alueellisen yhteistyöverkoston puitteissa niin omistajavaihdoksissa, yrityksen perustamisessa kuin muissa yrittäjän arjen haasteissa	**Arviointi:** Yhteistyö Mikkelin seudun uusyrityskeskuksen kanssa. Seudullisen hanketoiminnan (Mikkelin seutuvaliokunnan rahoitus) tehokas hyödyntäminen Kangasniemen yritystoiminnan edistämisessä. Kunnan oman yritysneuvonnan tehostaminen elinvoimakoordinaattorin toimesta. Yritysten sijoittumispalvelujen kehittäminen ja asiakaslähtöinen paketointi (tontit, toimitilat, rahoitus, liiketoiminnan kehittäminen, asuminen, vapaa-aika jne) Tavoite: vähintään 12 uutta yritystä perustettu, yritysten sijoittumispalvelumalli organisoitu. **Toteuma 2025:** Elinvoimakoordinaattori on palvellut yrityksiä ja tarjonnut ohjausta ja neuvontaa mm. alkaville yrityksille. Yritysten kehittämis- ja rahoitusinfo on järjestetty 20.3. Yritys- ja rahoitusneuvontaa sisältäneet palvelupäivät on järjestetty kunnantalolla. Karhuvuorelta rantatorille –hanke on järjestänyt yrityksille infotilaisuuksia yhteistyömahdollisuuksista.
Pidämme yritysten tarpeiden tunnistamista ensiarvoisen tärkeänä kunnan kehittämisen kannalta. Ylläpidämme säännöllistä vuoropuhelua yrittäjien ja kunnan välillä.	**Arviointi:** Kunnan ja yritysten yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen säännöllisesti (vähintään kerran kuukaudessa yhteiset aamukahvit) Yritysten tarvekartoitusten säännöllinen koonti elinvoimakoordinaattorin toimesta. **Toteuma 2025:** Kunnan ja yritysten yhteisiä aamukahveja on järjestetty kuukausittain. Kunta on ollut mukana useissa Etelä-Savon kauppakamarin työryhmissä ja osallistunut aktiivisesti kauppakamarin valiokuntien toimintaan. Kangasniemen yrityksille suunnattu palvelutarvekysely on toteutettu. Kunta on tukenut 4H-yhdistystä yritysseteleiden muodossa, ja ne on kohdistettu vuonna 2025 viidelle Kangasniemellä asuvalle ja yrittäjyyttä kokeilevalle nuorelle. Kangasniemen matkailualan yrityksille suunnattu Matkailuilta on järjestetty 8.5.2025. Kuntastrategian valmisteltiin yhteistyössä yritysten kanssa (mm. yrityksille suunnattu työpaja) Etelä-Savon Yrittäjät ja Etelä-Savon maakuntaliitto valitsivat Kangasniemen maakunnan yrittäjäystävällisimmäksi kunnaksi. Palkinnon saaja julkistettiin 11.11.2025 Etelä-Savon kunnallisjohdon seminaarissa. Kangasniemen elinvoimaryhmä perustettiin 1.9.2025, ja ryhmä aloitti toiminnan lokakuussa 2025. Elinvoimaryhmä koostuu mm. alueen yritysten ja muiden sidosryhmien edustajista.

Kehitämme uusia kustannustehokkaita työllisyydenhoidon malleja yhteistyössä paikallisten yritysten, järjestöjen ja alueellisen kumppaniverkoston kanssa.	**Arviointi:** TE25 –uudistuksen tehokas toimeenpano yhteistyössä Mikkelin seudun työllisyysalueen kanssa. Lähipalvelujen turvaaminen työllisyyden hoidossa siten, että palveluohjaus toimii kustannus-tehokkaasti. Maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen ja uuden kotouttamislain mukaisten velvoitteiden toimeenpano. Paikallisten yritysten rekrytoinnin tukeminen elinvoimakoordinaattorin toimesta. Töihin Kangasniemelle -verkkopalvelujen kehittäminen Tavoite: Sakkomaksujen kasvun hillitseminen (uudet työllistymisen kriteerit huomioiden), jatkuva kustannusten seuranta ja arviointi. **Toteuma 2025:** Yrityskäyntejä on toteutettu yhdessä Mikkelin seudun työllisyysalueen (työnantajapalveluiden) edustajan kanssa ja yritysten rekrytointitarpeita on selvitetty ja tuettu. Työllisyydenhoidon kustannusten kehittymistä on seurattu aktiivisesti. Yhteistyötä on tiivistetty Mikkelin seudun työllisyysalueen työnhakijapalveluiden kanssa. Yhteinen opintoinfopäivä on järjestetty maahanmuuttajille 20.5.2025. Maahanmuuttajille kohdennettu verkkosisältö on uudistettu kolmelle kielelle yhteydenottolomakkeen kera. Kotoutumisen suunnittelijan tehtävä on resursoitu työ- ja elinkeinoministeriön valtionavustuksen turvin (tilapäisen suojelun lisätuki) Nuorten rekrytapahtuma on järjestetty 20.2.2025 Kansis-keskuksessa. Kunta osallistui RekryOn – tapahtumaan Mikkelissä, jossa oli esillä Kangasniemen avoimia työpaikkoja. Opintoinfo-tapahtuma on järjestetty Duunitorilla 19.5. yhdessä Työllisyysalueen ja ammattiopistojen kanssa. Kunnan nettisivuilla on ollut esillä Kangasniemen alueen avoimia työpaikkoja. Maahanmuuttajia on saatu työllistymään yrityskäynneillä löytyneisiin piilotyöpaikkoihin. Aloitettu selvitystyö ja verkoston luominen yhteiskunnallisen yrityksen perustamiseksi. Aloitettu selvitystyö työllisyyssetelistä.
Hyödynnämme mahdollisimman monipuolisesti paikallisia yrityksiä kunnan palvelutuotannossa, hankinnoissa sekä kehittämistoiminnassa.	**Arviointi:** Hankintoja ohjataan kriteereillä, jotka mahdollistavat pienten paikallisten yritysten osallistumista kilpailutuksiin. Kriteereissä huomioidaan lain ja hankintasääntöjen vaatimukset. **Toteuma 2025:** Yrityksille suunnattu hankintailta järjestetty. Paikalliset yritykset on huomioitu hankintaohjeen ja -lain sallimissa puitteissa. Paikallisia yrityksiä on hyödynnetty monipuolisesti Karhuvuoren ja rantatorin investoinneissa.
Etsimme toimintamalleja, joiden avulla tuetaan paikallisten tuotteiden ja palvelujen tunnettuutta.	**Arviointi:** Toimintamalleja kehitetään yhteistyössä paikallisen yritysverkoston kanssa sekä Karhuvuorelta rantatorille -hankkeen avulla. Paikallisten tuotteiden esille nostaminen huomioidaan kunnan digimarkkinoinnissa ja monikanavaisessa viestinnässä. Tavoite: 2 uutta toimintamallia, joiden avulla edistetään paikallisten tuotteiden ja palvelujen tunnettuutta **Toteuma 2025:** Karhuvuorelta rantatorille -hankkeessa paikallisten tuotteiden ja palvelujen kehittäminen on kytketty eri toimenpitein rantatorin ja Karhuvuoren kehittämiseen. Kangasniemen Musiikinystävät ry:n kanssa on tehty yhteistyötä Kangasniemen Musiikkiviikkoja koskevan Leader-rahoitushakemuksen osalta (Kamuksi-hanke)

	siten, että paikalliset palvelut ja yhteisöt kytketään jatkossa tiiviimmin osaksi tapahtumakokonaisuutta. Harrastemessut on järjestetty syyskuussa, jossa 24 eri toimijaa esitteli harrastusmahdollisuuksia.
Tarjoamme houkuttelevia tontteja ja luonnonläheisiä asumisratkaisuja, ja tuomme niitä aktiivisesti esille kuntamarkkinoinnissa	**Arviointi:** Vähintään yhden tonttikampanjan toteutus osana kuntamarkkinointia **Toteuma 2025:** Autiotalojen messut -hankkeelle saatu hankerahoitus (Leader Vee'jakaja). Hanke aloitettu alkuvuodesta 2026.
Luomme uusia palvelumalleja monipaikkaisuuden ja etätyön mahdollistamiseksi.	**Arviointi:** Karhuvuorelta rantatorille -hankkeen toteutus Tavoite: yksi uusi palvelumalli etätyön edistämiseksi **Toteuma 2025:** Rantatorin konseptisuunnitelmaa on laadittu.
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	**Arviointi:** Kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteiden toteutumisen seuranta yhteistyössä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen kanssa. **Toteuma 2025:** Kangasniemen ilmasto-ohjelman toteutumista kuvaavat seurantatiedot on toimitettu kesäkuussa 2025 Mikkelin seudun ympäristöpalveluille. Uusiutuvan energian ilta ja ympäristödialogi -yleisötilaisuus toteutettiin 18.11.2025. Tapahtuman järjestivät Kangasniemen kunta ja ELY-keskuksen VIHTO-hanke.
Huomiomme kunnan omassa toiminnassa luonnon monimuotoisuuden merkityksen paitsi luonnon itseisarvon näkökulmasta myös virkistystoiminnan ja alueen vetovoiman kannalta.	**Arviointi:** Luonnon monimuotoisuuden huomiointi eri toimialojen päätöksenteossa mm. vapaa-ajan palvelujen kehittämisen yhteydessä ja kaavoituksessa Tavoite: Karhuvuoren ja rantatorin virkistys- ja vapaa-ajan alueiden kehittäminen hankesuunnitelman mukaisesti **Toteuma 2025:** Karhuvuorelta rantatorille –hankkeen investointisuunnitelmassa ja palvelujen kehittämisessä on huomioitu luonnon monimuotoisuus ja alueen vetovoiman edistäminen.
Kehitämme omaleimaisia ja vetovoimaisia luontoon ja kulttuurin perustuvia aktiviteetteja, tapahtumia sekä elämyspalveluja yhteistyössä matkailuyritysten ja muiden sidosryhmien kanssa.	**Arviointi:** Karhuvuoren virkistysalueen palvelujen ja rantatorin kehittäminen yhteistyössä paikallisten palveluyritysten ja muiden sidosryhmien kanssa Tavoite: kyselyjen ja osallistavien työpajojen toteuttaminen Karhuvuorelta rantatorille -hankkeen puitteissa **Toteuma 2025:** VisitKangasniemi-hankkeessa kehitettiin matkailuyritysten yhteistyötä uusien palvelukokonaisuuksien ja yhteismarkkinoinnin kehittämiseksi. Karhuvuorelta rantatorille –hankkeessa on kehitetty uusi toritapahtuma (koko kansan Toritanssit) yhteistyössä Syvälahden Viihdekeskuksen ja paikallisten yritysten kanssa. Karhuvuoren alueelle on kehitetty uusia aktiviteetteja (mm. laavut, kuntoportaat).
Panostamme kuntamarkkinoinnissa digitaaliseen ja monikanavaiseen viestintään sekä omaleimaiseen sisällön tuotantoon.	**Arviointi:** Digimarkkinointisuunnitelman kehittäminen ja toteuttaminen Tavoite: vähintään 1 hanke käynnissä, jolla asiaa edistetään Kunnan digitaalisen näkyvyyden seurannan kehittäminen osana kuntamarkkinointia

	Toteuma 2025: Kunta ylläpitää ja päivittää viikoittain alueen tapahtumalistausta nettisivuilla ja somekanavissa. Kuntamarkkinointia tukevaa videoviestintää on lisätty ja viestinnän tavoitettavuutta parannettu. Kangasniemen uusi yrittäjille suunnattu sähköinen uutiskirje BISNESNIEMI on otettu käyttöön. Kunnan verkkosivujen kokonaisuus TYÖ JA YRITTÄMINEN on uudistettu rakenteellisesti asiakasystävällisemmäksi.
Kirkastamme kunnan brändityötä ja markkinointisuunnitelmaa.	**Arviointi:** Kangasniemen kuntabrändin ja sen visuaalisen ilmeen laaja-alainen jalkauttaminen kunnan toimialojen sekä myös paikallisten yritysten, järjestöjen ja muiden sidosryhmien viestintään. Kuntabrändin tarinallistaminen osana markkinointiviestintää. Markkinointisuunnitelman teemoitus vuosikellon mukaisesti kohderyhmäajattelun mukaisesti Tavoite: kohderyhmäkohtaisen digimarkkinointisuunnitelman kehittäminen ja toteuttaminen **Toteuma 2025:** Kunnan markkinointisuunnitelmaa on valmisteltu. Autiotalojen Asuntomessut –hankehenkilöstö on rekrytoitu, ja hankkeesta on suunniteltu kuntamarkkinoinnin yhtä kärkiteemaa ja kampanjaa vuodelle 2026. Hankkeen toteutus käynnistyi vuoden vaihteessa 2025-2026.

Keskeisimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä on esitelty tilinpäätöksessä 2025. Elinkeinojen ja kunnan elinvoiman kehittämisen riippuvuus hankerahoituksen saatavuudesta, muuttoliike ja ikääntyvä väestörakenne, yritysten työvoiman saatavuus, TE25-uudistukseen liittyvä työllisyyden hoidon kustannusten nousu, kunnan elinkeinotoimen resurssien rajallisuus, kansallisten ja kansainvälisten suhdanteiden vaikutus yleiseen talouskehitykseen sekä yritysten investointihalukkuuteen; inflaation, korkotason ym. vaikutukset yritysten toimintaedellytyksiin, Etelä-Savon maakunnan yleinen elinvoiman ja vetovoiman kehitys. Tilinpäätöksessä mainitaan, että hankerahoituksella on pystytty laajentamaan elinkeinotoimen ja kuntamarkkinoinnin rahoituspohjaa. Yleinen työllisyys- ja suhdannekehitys ovat heijastuneet yritysten toimintaedellytyksiin sekä kunnan työllisyyden hoidon kustannuksiin.

Muuttoliikkeeseen vaikuttavat monet paikalliset ja ylipaikalliset seikat ja virtaukset. Kehitykseen on pyritty vaikuttamaan kuntamarkkinointia tukevilla kehittämistoimenpiteillä. Väestökehitys ja nettomuutto pysyivät varsin suotuisana, vaikka kunnan väkimäärä on ollut hitaassa laskussa.

Konserni- ja elinkeinopalveluiden toimintatuotot olivat 502.183 euroa (TA 416.291 euroa) ja toimintakulut 1.157.881 euroa (TA 1.119.043 euroa). Toimintatuotot ja toimintakulut ylittivät talousarvion. Toteutunut toimintakate oli 655.698 euroa.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että konserni- ja elinkeinopalveluiden toimintaa kehitetään.

Työttömyysprosentti oli joulukuun 2025 lopussa 11,8 (10,5) prosenttia. Etelä-Savon työttömyysprosentti oli 12,8 (8,1) prosenttia. Tarkastuslautakunta pitää negatiivisena, että työttömyysprosentti on kasvanut edellisvuodesta. Asukasmarkkinointia on syytä

edelleen tehostaa. Asukasmäärä oli vuonna 2025 yhteensä 4952 tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KONSERNI- JA ELINKEINOPALVELUISTA
Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan vetovoimatekijöitä kehitettäisiin, kuntaan saataisiin uusia asukkaita ja väestön kehitys kääntyisi positiiviseksi. Tavoitteiden tulisi olla toiminnan luonne huomioiden mahdollisimman tarkoituksenmukaisia. Mittareiden tulisi olla mitattavissa ja selkeästi tavoitteista johdettavissa. Tavoiteasetannan tulisi kokonaisuudessaan palvella kuntastrategian toteutumista. **TOIMENPITEET:** Kunnan vetovoiman kehittäminen on huomioitu kunnan elinvoimatyössä. Väestökehityksen yleisenä haasteena on se, että MDI:n väestöennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä vain 16 % Suomen kunnista asuisi nykyistä enemmän väestöä. Kangasniemen kunta pyrkii vaikuttamaan väestökehitykseen tarjoamalla laadukkaita palveluja, toteuttamalla monipuolista elinkeinopolitiikkaa, kehittämällä monikanavaista kuntamarkkinointia sekä toteuttamalla uusille asukkaille ja yrityksille suunnattuja markkinointikampanjoita. Tarkemmin keinoja on määritelty mm. Kangasniemen elinkeinojen kasvu- ja kehitysohjelmassa. Elinvoimatyön ja kuntamarkkinoinnin tehostamisen ovat osaltaan mahdollistaneet uudet henkilöstöresurssit. Elinvoimakoordinaattori palkattiin vuoden 2025 alussa. Lisäksi aktiivinen hankerahoituksen hakeminen ja hankkeiden toteuttaminen ovat mahdollistaneet kuntamarkkinoinnin, vapaa-ajan palvelujen ja yritysyhteistyön laaja-alaisemman kehittämisen. Tuloksena kunnan alueellinen ja valtakunnallinen näkyvyys on lisääntynyt. Elinkeinopalvelujen tavoitteiden ja uuden kuntastrategian toteutumisen seurantaa varten mittareita ja arviointikriteerejä on uudistettu vuoden 2027 talousarvion valmistelun yhteydessä. Kuntastrategian yleiset tavoitteet kytketään vuosittain talousarvion konkreettisiin toimenpiteisiin, millä on pyritty varmistamaan, että talousarvion tavoitteet palvelevat kuntastrategian toteutumista.

2.3.5. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinto ohjaa toimialaa kohti kuntastrategiassa määriteltyjä tavoitteita. Tavoitteena on tuottaa sivistys- ja vapaa-ajan palveluita kustannustehokkaasti sekä edistää niiden avulla kuntalaisten hyvinvointia. Hallinto- ja lautakuntapalveluiden osalta pääpaino on kuntalaisten hyvinvointiin liittyvien suunnitelmien työstämisessä ja seurannassa sekä yhteistyökumppanien toiminnan toteutumisen seurannassa.

Toiminnan tavoite	**Toteuma**
Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuuhenkilö sivistys- ja hyvinvointijohtaja	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen	**Arviointi:** Toimialan edustajat osallistuvat hyvinvointialueen terveyttä edistävien toimielimien toimintaan ja yhteensovittavat maakunnallisia tavoitteita kunnan eri suunnitelmiin. Kunnallisten ja maakunnallisten hyvinvointisuunnitelmien

yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	tavoitteiden yhteensovittaminen on osoitettavissa konkreettisesti kunnan suunnitelmissa. **Toteuma 2025:** Toteutunut suunnitelman mukaisesti Kunnan hyvinvointisuunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa on otettu huomioon maakunnallinen hyvinvointikertomus ja – suunnitelma. Hyvinvointityö on mallinnettu.
Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta varautuen myös häiriötilanteisiin	**Arviointi:** Toimialan valmiussuunnitelman päivitys on valmiina vuoden 2025 alussa. Valmiussuunnittelu liitetään sivistystoimen esihenkilöiden vuosisuunnittelun osaksi. Valmistetaan turvallisuuden vuosikello. **Toteuma 2025:** Valmiussuunnitelma sekä toimintakortit on päivitetty. Secapp hälytysjärjestelmän käyttöönotto on aloitettu. Pelastusopiston kanssa on pidetty johtotiimin koulutus- ja harjoituspäivä.
Tuemme lähiyhteisöllisyyttä ja ehkäisemme yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä. Edistämme kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden sekä kyläyhteisöjen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.	**Arviointi:** Edistämme kuntalaisten keskinäistä yhteistyötä ja osallisuutta ottamalla siihen liittyviä konkreettisia tavoitteita hyvinvointisuunnitelmaan. Kerran vuodessa pidetään kunnan toimialojen ja sidosryhmien yhteinen tilaisuus hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. **Toteuma 2025:** Hyvinvointisuunnitelmassa on otettu huomioon konkreettisia tavoitteita. Lasten ja perheiden hyvinvointia edistävä toimintaa on kehitetty ja toteutettu monipuolisesti eri yksiköiden toimesta. THL:n sekä hyvinvointialueen perhekyselyjen tulokset on saatu sekä analysoitu. Omat kyselyt tehty nuorille aikuisille sekä syrjäytymisvaarassa oleville.
Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen	**Arviointi:** Järjestöjä tuetaan sivistys- ja hyvinvointilautakunnan myöntämin avustuksin. Järjestöavustuksiin kohdennetut varat käytetään kokonaisuudessaan. **Toteuma 2025:** Toiminta-avustukset on myönnetty keväällä suunnitelman mukaisesti. Kohdeavustuksia on myönnetty hakemusten mukaisesti.
Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa.	**Arviointi:** Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi –antaa suuntaviivat konkreettisille toimenpiteille. Suunnitelmaa seurataan ja päivitetään vuosittain. **Toteuma 2025:** Toteutunut suunnitelman mukaisesti yhdessä vanhus ja vammaisneuvoston kanssa tehtävänä yhteistyönä.
Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen.	**Arviointi:** Lukion toimintaedellytyksiä sekä vetovoimaisuutta pyritään lisäämään toimintoja kehittämällä sekä aktiivisella markkinoinnilla. Lukiolla toimii kehittämisryhmä, jonka tehtävänä on kehittää lukion toimintaa vetovoimaiseksi lukioksi. **Toteuma 2025:** Toteutunut suunnitelman mukaisesti. Yhteistyötä Toivakan kunnan kanssa on edistetty. Lukion kehittämisryhmä on kokoontunut säännöllisesti.
Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa.	**Arviointi:** Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinto huolehtii palveluverkon vuosittaisesta seurannasta. Palveluverkkoa tarkastellaan ja kehitetään suhteessa palvelujen tarpeeseen. Asia todentuu lautakunnan päätöksenteossa **Toteuma 2025:** Toteutettu suunnitelman mukaisesti. Kouluverkkoselvitys aloitettu.
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja	**Arviointi:**

tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinnossa kiinnitetään huomiota ilmasto-ohjelman edellyttämiin toimenpiteisiin. Hallinnossa mahdollistetaan osittainen etätyö ja suositaan etäkokouksia ja - koulutuksia muille paikkakunnille matkustamisen sijasta. Asia todentuu matkalaskutuksessa. **Toteuma 2025:** Toteutettu suunnitelman mukaisesti.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:
Kansainvälisen tilanteen kiristyminen siten, että toiminnan painopisteitä joudutaan muuttamaan akuutisti eikä suunnitelmien yksilöityjä tavoitteita ole mahdollista saavuttaa. Toiminnan vakiintumista on vaikeuttanut henkilövaihdokset.

Hallinto- ja lautakuntapalveluiden toimintatuotot olivat talousarviossa 194.070 euroa ja toteuma 270.576 euroa. Toimintakulut olivat talousarviossa 1.059.416 euroa ja toteuma oli 1.252.955 euroa. Toimintakate oli talousarviossa -865.346 euroa ja toteuma -982.379 euroa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUISTA
Tavoitteet ovat olennaisilta osin saavutettu. *Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että yleistä turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä on tehty.* Varhaiskasvatuksen maksuttomuus ja joustavuus ovat tuoneet positiivista huomiota lapsiperheiden keskuudessa. Varhaiskasvatuksen turvallisuuskysymyksiin on kiinnitetty huomiota. Työvuorojen tehostamista pidetään myös hyvänä. Kirjastotoimi on onnistunut tuottamaan laadukkaita ja monialaisia palveluita henkilö- ja muut resurssit huomioon ottaen. Kirjastotoimelle tulisi taata riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta henkilöstöä. **TOIMENPITEET:** Sivistys- ja hyvinvointipalveluissa jatketaan turvallisuutta edistävien toimintatapojen ja käytäntöjen kehittämistä. Turvallisuuteen liittyviä toimintamalleja arvioidaan ja päivitetään tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksessa jatketaan palvelujen joustavuuden kehittämistä ja kiinnitetään erityistä huomiota turvalliseen toimintaympäristöön. Henkilöstön työvuorosuunnittelua kehitetään siten, että henkilöstöresurssit kohdentuvat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti toiminnan ja lasten tarpeiden mukaisesti. Kirjastopalvelujen monipuolisuus ja laatu pyritään turvaamaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Henkilöstörakennetta ja osaamistarpeita tarkastellaan ennakoivasti siten, että kirjasto- ja informaatioalan osaamista on riittävästi saatavilla. Henkilöstön osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä tuetaan koulutuksella.

2.3.6. Yläkoulun opetus

Kankaisten koulussa järjestetään perusopetuksen vuosiluokkien 7. - 9. opetussuunnitelman mukaista opetusta. Yleisopetuksen lisäksi Kankaisten koulussa järjestetään laaja-alaista erityisopetusta sekä luokkamuotoista erityisopetusta. Opinto-

ohjauksella pyritään löytämään kullekin koulunsa päättävälle nuorelle sopiva jatko-opiskelupaikka toisen asteen koulutuksessa

Toiminnan tavoite	Toteuma
Opetus/Yläkoulu, vastuuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	**Arviointi:** Terveyden edistämiseen liittyviä asioita mitataan kouluviihtyvyyskyselyssä ja valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä. Konkreettisena esimerkkinä kunnan ulkopuolisten tukijaksojen määrän väheneminen. **Toteuma 2025:** Konsultaatioapua on hyödynnetty kunnan ulkopuolelta. Kouluterveyskyselyn 2025 tuloksia käsitelty opetushenkilöstön kokoontumisissa ja vanhempainiltojen ohessa.
Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta, varautuen myös häiriötilanteisiin	**Arviointi:** Palo- ja turvallisuusharjoitusten toteutuminen todetaan lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. **Toteuma 2025:** Oppilaiden poistumis- harjoitus toteutunut 15.12.2025 Kansiksella lukuvuosisuunnitelman mukaisena. Opetushenkilöstön turvakävelykierros toteutui 4.9.2025
Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus ja rauha kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen laadukkaassa koulu- ja varhaiskasvatusympäristössä.	**Arviointi:** Kouluissa järjestetään säännöllisesti terveys- ja turvallisuustarkastukset. Opintojen edistymistä sekä perusopetuksesta valmistumista seurataan. **Toteuma 2025:** Toteutunut ohjeiden ja säännösten mukaisena. opinnoissaan ikätason mukaisesti.
Pidämme yritysten tarpeiden tunnistamista ensiarvoisen tärkeänä kunnan kehittämisen kannalta. Ylläpidämme säännöllistä vuoropuhelua yrittäjien ja kunnan välillä.	**Arviointi:** Koulussa järjestetään yrittäjien ja vierailijoiden käyntejä oppitunneilla. Yrittäjyyteen ja taloustaitoon liittyviä valinnaiskursseja toteutetaan valintojen perusteella. **Toteuma 2025:** Toteutuu osana oppilaanohjausta. YRI opintojaksolle on ilmoittautunut riittävästi opiskelijoita toteutuakseen
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	**Arviointi:** Kestävän kehityksen periaatteiden, kierrätyksen ja lajittelun toteuttaminen opetuksessa. Kimppakyyditykset työmatkoilla sekä siirtymiset oppitunneille lihasvoimin. **Toteuma 2025:** Toteutunut eri oppiainesisällöissä ja on yhtenä tavoitteena kv-yhteistyössä Erasmus+ kumppanikoulujen kanssa.
Kehitämme omaleimaisia ja vetovoimaisia luontoon ja kulttuurin perustuvia aktiviteetteja, tapahtumia sekä elämyspalveluja yhteistyössä matkailuyritysten ja muiden sidosryhmien kanssa.	**Arviointi:** Hyvinvointi- ja liikuntatapahtumat koulupäivinä, kuten jalkapallo-, frisbeegolf-turnaukset, opintoretket metsä- ja muussa lähiluontoympäristössä. **Toteuma 2025:** Toteutuneet suunnitellusti.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Kansis-keskuksen kameravalvonnan toimintakyky palvelee perusopetuksen turvallisten opiskelupäivien sujumista ja kuntalaisten harrastustoimintaa iltaisin ja viikonloppuisin.

Talousarvion mukainen oppilastavoitemäärä yläkoulussa oli 149 (toteuma 148). Toimintakatetavoitteena per oppilas oli 8.199. Toteuma puuttuu tilinpäätöksestä. Tuntikehyksen tavoitteena oli 286 (toteuma 335).

Toimintatuotot olivat 12.999 euroa (TA 0) ja toimintakulut 2.121.984 euroa (TA 1.987.021 euroa). Toimintakate oli -2.108.985 euroa (TA –1.987.021 euroa).

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO YLÄKOULUN OPETUKSESTA
Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. *Yläkoulun erityisopetukselle tulisi olla riittävät resurssit oppilastavoitteiden saavuttamiseksi. Myös kouluun jalkautuvan nuorisotyön resurssit ovat nuorten hyvinvoinnin kannalta tärkeässä roolissa.* *Lasten ja nuorten huolia on kuunneltava tarkalla korvalla ja niihin tulisi reagoida asianmukaisella ja tarpeellisella tavalla.* **TOIMENPITEET:** Yläkoulun erityisopetuksen resursseja on vahvistettu palkkaamalla uusi erityisopettaja tukemaan oppilaiden oppimista ja uuden opetussuunnitelman mukaisten tukitoimien toteuttamista. Lisäksi koulunuorisotyöhön on saatu hankeavustuksella koulunuorisotyöntekijä vahvistamaan nuorten hyvinvointia ja kouluyhteisössä tehtävää ennaltaehkäisevää työtä. Lasten ja nuorten hyvinvointia, tuen tarpeita ja esille nousevia huolia seurataan yhteistyössä koulun, opiskeluhuollon ja nuorisotoimen kanssa. Lasten ja nuorten kuulemiseen kiinnitetään huomiota ja havaittuihin tarpeisiin pyritään vastaamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2.3.7. Lukion opetus

Kangasniemen lukiossa tarjotaan lukiolain mukaista lukiokoulutusta. Kangasniemen lukio on yleislukio, joka tarjoaa hyvän oppimisympäristön ja mahdollisuuden suorittaa monipuoliset lukio-opinnot kotipaikkakunnalla. Lukiolla on hyvät yhteydet muihin alueen lukioihin ja korkeakouluihin. Lukiossamme tehdään yritysyhteistyötä ja tarjotaan mahdollisuus kansainvälisyystoimintaan. Lukion opiskelijoille on tarjolla erityisopetusta, tukea ja opinto-ohjausta, joka auttaa jokaista opiskelijaa hakeutumaan itselleen sopivalle uralle / jatko-opintopaikkaan. Lukion opiskelijahuolto toteutetaan yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Toiminnan tavoite	**Toteuma**
Opetus/Lukio, vastuuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	**Arviointi:** Opiskeluhuoltopalvelut ovat opiskelijoiden saatavilla. Kouluviihtyvyys. Alakysely ja valtakunnallinen kouluterveyskysely mittaavat toteutumista. **Toteuma 2025:** Kouluterveyskyselyihin vastattu huhtikuun 2025 aikana ja tuloksia käsitelty opetushenkilöstön, oppilashuollon, yhteistyötahojen ja huoltajien kanssa laajasti eri tilaisuuksissa.
Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta	**Arviointi:**

varautuen myös häiriötilanteisiin	Palo- ja turvallisuusharjoitusten toteutuminen toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä. **Toteuma 2025:** Lukion kuulutusjärjestelmä toimintakuntoon toukokuussa 2025 ja järjestelmä on ollut toimintakunnossa syksystä alkaen. Paloharjoitus organisointiin yhtä aikaa yläkoulun kanssa 15.12.2025. Turvakävelykierrokset toteutettu syyskuussa 2025.
Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus ja rauha kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen laadukkaassa koulu- ja varhaiskasvatusympäristössä.	**Arviointi:** Terveys- ja turvallisuustarkastukset oppimisympäristöissä. Opintojen edistymisen ajantasainen seuraaminen sekä riittävä resurssointi opetuksen järjestämiseksi oppilasaines huomioon ottaen. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrä. **Toteuma 2025:** Ylioppilaskirjoitusten tulokset odotusten mukaisia Ryhmäohjaajien jaksopalavereissa ja puolijaksopalavereissa seurataan opiskelijoiden edistymistä ajantasaisesti.
Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen.	**Arviointi:** Lukion vuosisuunnitelmaan asetetaan ajanmukaiset toiminnallisten tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan lukuvuosikertomuksessa. Lukion opiskelijamäärä ei laske. **Toteuma 2025:** Etenee suunnitellusti.
Edistämme vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Huolehdimme kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehitämme ja tuemme työyhteisötaitoja sekä panostamme henkilöstön yhdenvertaisuuteen.	**Arviointi:** Työnantajan järjestämään työhyvinvointikyselyyn osallistumiseen kannustetaan, koulussa järjestetään tiimi- ja yksilökehityskeskusteluja. Terveyteen- ja turvallisuuteen liittyvien tarkastuskierrosten koonneissa todettujen riskien poistamista seurataan. **Toteuma 2025:** Työnantajan työhyvinvointikyselyn tulokset käytiin läpi opetushenkilöstön kanssa toukokuussa 2025 ja uudelleen elokuussa 2025. Kehityskeskustelut käynnistyneet suunnitellusti. THL n riskien seurantaa ei ole vielä toteutettu. Lukion sisäilmaan liittyvät korjaustoimenpiteet lykkääntyneet. Sisäilmatiedotuksen myöhästyminen asian tiimoilta aiheuttanut epävarmuutta huoltajien ja mahdollisten tulevien opiskelijoiden keskuudessa.
Pidämme yritysten tarpeiden tunnistamista ensiarvoisen tärkeänä kunnan kehittämisen kannalta. Ylläpidämme säännöllistä vuoropuhelua yrittäjien ja kunnan välillä.	**Arviointi:** Yrittäjyys - ja taloustaito kurssien ja valinnaismoduulien toteutuminen. Yrittäjien ja vierailijoiden käynnit oppitunneilla. Opiskelijoiden tet-jaksot paikallisissa yrityksissä. **Toteuma 2025:** Toteutuu osana oppilaanohjausta. YRI opintojaksolle on ilmoittautunut riittävästi opiskelijoita toteutuakseen.
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	**Arviointi:** Kestävän kehityksen periaatteiden, kierrätyksen ja lajittelun toteuttaminen opetuksessa. Kimppakyyditykset työmatkoilla sekä siirtymiset oppitunneille lihasvoimin. **Toteuma 2025:** Toteutuneet suunnitellusti.
Kehitämme omaleimaisia ja vetovoimaisia luontoon ja kulttuurin perustuvia aktiviteetteja, tapahtumia sekä elämyspalveluja yhteistyössä matkailuyritysten ja muiden sidosryhmien kanssa.	**Arviointi:** Hyvinvointi- ja liikuntatapahtumat koulupäivinä, kuten frisbeegolf turnaukset, kalastuspäivät ja opintoretket metsä- ja luontoympäristössä. Kirjattuina lukuvuosi – ja toimintasuunnitelmiin ja arviointi lukuvuoden päätteeksi. **Toteuma 2025:** Toteutuneet suunnitellusti.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO LUKION OPETUKSESTA
Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet on olennaisin osin saavutettu. *Oma lukio on kunnan vetovoiman ja kehittämisen kannalta elintärkeä. Lukion mahdollista erikoistumista sekä oppimisympäristön uudistamista tulisi jatkossakin pohtia. Yhteistyötä erilaisten sidosryhmien kanssa tulisi kehittää.* **TOIMENPITEET:** Lukion kehittämistyötä jatketaan suunnitelmallisesti. Lukion henkilöstölle ja poliittisille päättäjille on järjestetty yhteinen kehittämisilta, ja lukion kehittämisryhmä on käynnistänyt lukion markkinoinnin, vetovoiman ja mahdollisen painotuksen kehittämisen. Opiskelijoiden näkemyksiä hyödynnetään toiminnan ja oppimisympäristön kehittämisessä, ja vapaa-ajan tiloja kehitetään opiskelijoiden toiveet huomioiden. Yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien ja sidosryhmien kanssa vahvistetaan. Lukio on käynnistänyt yhteistyön Hankasalmen ja Joutsan lukioiden sekä Esedun kanssa. Lukion oppimisympäristön ja tilojen tulevaisuuden tarpeet huomioidaan kunnan tilastrategiatyössä.

2.3.8. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot talousarviossa olivat 523.570 euroa ja toteutuma oli 629.085 euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 11.299.948 euroa ja toteutuma oli 11.414.274 euroa. Toimintakate oli talousarviossa -10.776.378 euroa ja toteutuma oli -10.785.189 euroa.

Hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti tavoiteasetannan mukaisesti. Varhaiskasvatus on järjestetty varhaiskasvatuslain mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa on riittävät resurssit.

Opetuksen kustannustehokkuuteen vaikuttaa merkittävästi oppilasmäärät. Perusopetuksessa yläkoulun oppilasmäärä oli 149 (147) oppilasta. Alakoulun osalta oppilasmäärä oli 244 (268) oppilasta. Lukion oppilasmäärä oli 81 (86) oppilasta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että koulurakennukset ovat viihtyisiä ja hyväkuntoisia.

Myös vapaa-aikatoimen toiminnalliset tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet. Kirjaston osalla tavoitteena oli kirjastokäyntien määräksi talousarviossa kirjattu 48 000. Kirjastokäynnit olivat 55 483 (51 339). Tavoite ylitettiin. Elokuvissa kävijöiden määrä oli 2946 (2848). Kävijöiden määrä ylitti talousarvion kävijämäärän, joka oli 2 500. Kävijämäärä liikuntapaikoissa oli 146 000 (133 000), joka ylitti talousarvion 133 000.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA HYVINTOINTIPALVELUISTA YHTEENSÄ
Tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet. Toiminnan kehittäminen kunnan vetovoiman vahvistamiseksi on tärkeää. On erittäin myönteistä, että kuntalaiset hyödyntävät aktiivisesti kunnan vapaa-aikatoimen palvelutarjontaa.

Henkilöresurssien riittävyydestä tulisi pitää huolta, jotta työn kuormittavuus ei kasvaisi liian suureksi. Hyvinvoinnin vuosiraportin 2025 mukaan kokonaispalveluita on kehitetty, joka näkyy myös HYTE-kertoimen kasvussa.

TOIMENPITEET:

Henkilöresurssien riittävyyttä ja henkilöstön työkuormitusta seurataan ennakoivasti suhteessa toiminnan laajuuteen ja muuttuviin palvelutarpeisiin. Työn sisältöjä ja tehtävien määrää tarkastellaan tarvittaessa henkilöstön kuormituksen hallitsemiseksi.

Henkilöstön osaamista vahvistetaan koulutuksella ja muulla osaamisen kehittämisellä siten, että osaaminen vastaa tehtävien ja toiminnan muuttuvia tarpeita. Samalla ehkäistään osaamisvajeesta aiheutuvaa työkuormitusta.

Työhyvinvointia tuetaan suunnitelmallisesti, ja henkilöstölle järjestetään yhteisiä tilaisuuksia työhyvinvoinnin, yhteistyön ja toimintatapojen kehittämiseksi.

2.3.9. Tekninen lautakunta

Hallinto ja lautakuntapalvelut pitävät sisällään lautakuntatyöskentelyn, kaavoituksen ja maankäytön, kunnan rakennuttamistoiminnan, vesihuoltolaitoshallinnon sekä romuajoneuvovalvonnan. Edellisten lisäksi toimintaan kuuluu myös kiinteistökartoitus-projekti. Alla on esitetty hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnallisia tavoitteita, niiden toteumaa ja lautakunnan arvion.

Toiminnan tavoite	**Toteuma**
Tekninen/Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuuhenkilö tekninen johtaja	
Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta varautuen myös häiriötilanteisiin	**Arviointi:** Toimialan varautumissuunnitelma päivitetään valtuustokausittain. **Toteuma 2025:** Tavoite toteutuu, Teknisten palveluiden valmiussuunnitelma on päivitetty 2022 ja uusi päivitys on käynnissä.
Olemme yritysten vahva ja haluttu kumppani. Tuemme tarpeen vaatiessa yritysten kasvua ja innovaatiotoimintaa.	**Arviointi:** Kaavoitukseen varautuminen, sopivaa maa-aluetta kaavoitettavaksi ha **Toteuma 2025:** Tavoite toteutuu, raakamaata n. 65 ha
Hyödynnämme mahdollisimman monipuolisesti paikallisia yrityksiä kunnan palvelutuotannossa, hankinnoissa sekä kehittämistoiminnassa.	**Arviointi:** Hankintaportaalin kautta tehdyt hankinnat kpl **Toteuma 2025:** Tavoite toteutuu, hankintatiimi on kokoontunut kertaalleen, hankintatilaisuus pidetty yrittäjille, kilpailutukset tehty pääsääntöisesti Cloudian kautta, 21 kpl
Tarjoamme houkuttelevia tontteja ja luonnonläheisiä asumisratkaisuja, ja tuomme niitä aktiivisesti esille kuntamarkkinoinnissa	**Arviointi:** Tonttivaranto eri toimintoihin kpl/ha **Toteuma 2025:** Tavoite toteutuu. Elinkeinotoimintaan n. 6 ha, asuintontteja 40 kpl
Laadimme Kangasniemelle uuden maankäyttöpoliittisen ohjelman	**Arviointi:** Laaditaan maankäyttöpoliittinen ohjelma kahdelle valtuustokaudelle. **Toteuma 2025:**

	Tavoite toteutuu.
Uudistamme kiinteistöstrategian. Huomioimme kiinteistöratkaisuissa kuntalaisten palvelutarpeet sekä matkailijoiden ja kausiasukkaiden lähtökohdat.	**Arviointi:** Päivitetään kiinteistöstrategia 10 vuoden välein (n. joka toinen valtuustokausi). **Toteuma 2025:** Strategian laatiminen valmistelussa.
Luomme uusia palvelumalleja monipaikkaisuuden ja etätyön mahdollistamiseksi.	**Arviointi:** Sähköiset lupapalvelut, haetut sähköiset luvat %. **Toteuma 2025:** 99% luvista haettu sähköisesti.
Edistämme matkaketjujen toimivuutta ja joukkoliikenteen saavutettavuutta. Mahdollistamme sujuvan asioinnin, opiskelun ja työmatkat lähikuntiin ja sieltä Kangasniemelle.	**Arviointi:** Pyritään pitämään yllä nykyinen joukkoliikenteen taso, osallistutaan seudulliseen joukkoliikennetyöhön (kokoukset kpl) **Toteuma 2025:** Tavoite toteutuu osallistuttu seudulliseen joukkoliikennetyöhön, kaksi kokousta ollut.
Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa.	**Arviointi:** Kiinteistökartoitusprojektin läpi vieminen, kartoitetut kiinteistöt: tavoite 100 % **Toteuma 2025:** 100% kiinteistöistä kartoitettu
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	**Arviointi:** Ilmasto-ohjelman mittarit **Toteuma 2025:** Mittareiden raportointi Mikkelin seudun ympäristöpalveluille tehty
Etsimme uusia energiatuotannon vaihtoehtoja, esimerkiksi aurinko- ja tuulivoima sekä biokaasu	**Arviointi:** Kaavoituksessa varaudutaan uusien energian tuotannon vaihtoehtoihin **Toteuma 2025:** Tuulivoimakaavoitus käynnissä. Kaavassa luonnosvaihe valmistelussa ja hankkeeseen liittyvä YVA menettely on valmistunut.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Kaavoituksen ja investointien rakennuttamisen osalta henkilöstö- ja ostopalveluresurssit ovat merkittävin tekijä tavoitteiden toteutumisen varmistamisessa. Lupapalveluissa henkilöstön määrä on rajallinen, yhden henkilön poissaolo voi halvaannuttaa tilapäisesti koko toiminnan.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO TEKNISESTÄ LAUTAKUNNASTA
Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet on olennaisin osin saavutettu. *Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä aktiivista joukkoliikenteen kehittämistä.* *Vaihtoehtoisten energiatuotantomuotojen kartoittamisessa tulisi huomioida laaja-alaisesti eri vaihtoehdot.* *Kiinteistöstrategian uudistamista sekä kiinteistökartoitusprojektin loppuunsaattamista pidetään hyvänä.* *Kunnan kiinteistöjen energia- ja kustannustehokkuuden parantaminen tulisi ottaa paremmin huomioon.*

Kiinteistöjen tasearvojen tulisi vastata realistisemmin kiinteistöjen kuntoa ja todellista arvoa.

Rakennusvalvontalautakunnan lakkauttaminen ja Keski-Savon rakennusvalvontalautakunnan aloittaminen oli suuri muutos. Keski-Savon rakennusvalvontalautakunta aloitti toimintansa 1.1.2026.

TOIMENPITEET:

Kunta osallistuu edelleen aktiivisesti jokaiseen seudullista joukkoliikennesuunnittelua ja edunvalvontaa käsittelevään työryhmään ja kehittämisyhteistyöhön. Tavoitteena säilyttää nykyinen palvelutaso sekä kehittää asiointi-, opiskelu- ja työmatkayhteyksiä kustannustehokkaasti.

Kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa varaudutaan uusiutuvan energian hankkeisiin teknologianeutraalisti.

Toivomme pääsevämme pikimmiten viemään käytäntöön kiinteistöstrategiassa esitettyä toimenpideohjelmaa ja saamaan sitä kautta myös säästöjä käyttötalousmenoihin tulevien vuosien talouspainetta helpottamaan.

Kiinteistöjen energiankulutusta seurataan järjestelmällisesti ja energiatehokkuutta parannetaan korjaus- ja investointihankkeiden yhteydessä. Kustannussäästöjä toivotaan löytyvän myös päätöksenteossa olevan kiinteistöstrategia toimenpiteiden valmistuessa.

Tasearvoihin emme voi vaikuttaa kuin ylimääräisinä poistoina, jotka taas vaikuttavat suoraan käyttötalousmenoihin. Viimeisinä vuosina ylimääräisiä poistoja on tehty. Ylimääräinen suurempi poisto vaikuttaa negatiivisesti kyseisenä vuonna, mutta vastaavasti helpottaa tulevien vuosien tilannetta. Mahdollisen rakennuksen poistuman yhteydessä tehty ylimääräinen poisto vaikuttaa positiivisesti myös poistuneen rakennuksen ylläpitokulujen loppumisen kautta.

Rakennusvalvonnan yhteistoiminnan toimivuutta seurataan yhdessä sopijakuntien kanssa. Tavoitteena on varmistaa palveluiden saatavuus, yhdenmukaiset toimintatavat sekä riittävät asiantuntijaresurssit.

2.3.10. Tekniset palvelut yhteensä

Teknisten palveluiden alaisten toimintojen toimintatuotot olivat muutetussa talousarviossa 4.657.961 euroa ja toteutuma oli 4.960.154 euroa. Toimintakulut muutetussa talousarviossa olivat 5.167.887 euroa ja toteutuma oli 5.101.810 euroa. Toimintakate oli muutetussa talousarviossa -509.926 euroa ja toteutuma oli -141.657 euroa. Teknisten palveluiden alaisissa toiminnoissa toimittiin kokonaisuutena määrärahojen osalta talousarvion puitteissa. Yksittäisten tulosyksikköjen menomäärärahoissa ei tapahtunut erityisen merkittäviä poikkeamia. Teknisellä osastolla oli yhteensä vakituista henkilöstöä 33 (37,5) ja tilapäisiä 5 (2).

Ruokapalveluiden tavoitteena oli valmiussuunnitelman päivitys valtuustokausittain. Valmiussuunnitelma päivitettiin 2025. Raaka-ainehankintojen kotimaisuusasteen tavoitteena oli 90 % ja toteuma 95 %.

Rakennus- ja aluetekniikan yksi keskeinen tavoite oli kaavateiden kunnossapito ja ei poikkeamia laatuvaatimuksista sekä katuvalaistus 95 % toimivaa. Toteuman mukaan kaavateiden kunnossapitotavoite toteutui, mutta katuvalaistuksen toimivuus oli 89 % eli alle asetetun tavoitteen.

Vesihuoltolaitoksen keskeinen tavoite oli, että käyttöveden laatu on asetusten mukaista. Tavoite on toteutunut, ei poikkeamia näytteiden tuloksissa. Lisäksi tavoitteena oli pitää varautumissuunnitelma ajan tasalla ja päivitettynä vähintään valtuustokausittain sekä häiriöiden määrän minimointi. Toteuman mukaan varautumissuunnitelma on päivitetty säännöllisesti. Taloudellisina tavoitteina oli, että vesihuoltolaitoksen kannattavuus katetaan tuloilla sekä 1 % tuotto sijoitetulle pääomalle. Tavoitteet toteutuivat.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:
Kunnan vesihuoltoverkostot ovat pääsääntöisesti rakennettu 1970–80 -luvuilla. Vaikka saneerauksia tehdäänkin vuosittain, niin ongelmia verkoston osalta tulee joka vuosi. Ongelmia on ollut myös tarjousten saamisessa investointeihin. Talouden osalta vedenkulutus joko vähenee tai pysyy ennallaan, vaikkakin uusia liittyjiä tulee vuosittain. Veden käyttö tottumukset ovat muuttuneet. Kulurakenne kuitenkin kasvaa tarvikkeiden ja palveluiden kallistuessa. Tämä asettaa korotuspaineita veden ja jäteveden hintaan, joka on tällä hetkellä samassa tasossa, kuin verrokkikuntien veden hinnat. Tulevaisuudessa merkittävimpiä riskejä on osaavan henkilöstöresurssin saatavuus.

2.3.11 Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio sitovista tavoitteista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SITOVIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA
Teknisten palveluiden investointeihin tarvittaisiin lähivuosille rohkeasti lisäpanostusta korjausvelan pienentämiseksi. Ruuan kotimaisuusasteen tasoa pidetään erittäin korkeana ja positiivisena. Samoin minimaalinen ruokahävikki nähdään positiivisena. **TOIMENPITEET:** Investointiohjelmaa tarkastellaan vuosittain kiinteistöstrategian sekä palveluverkkotarpeiden pohjalta. Selvitetään avustusten ja hankerahoitusten mahdollisuutta. Vesihuoltolaitoksen investointiohjelma päivitetään 2027 valmistuvan omaisuudenhallintasuunnitelman pohjalta. Ruokapalvelut jatkavat suunnitelmallista työtään korkean kotimaisuusasteen ja vähäisen ruokahävikin ylläpitämiseksi. Toiminnalla edistetään myös huoltovarmuutta.

3. Toiminnan arviointi

Toimintavuoden aikana tarkastuslautakunta on tutustunut tarkastussuunnitelman mukaisesti yksityiskohtaisemmin joihinkin yksittäisiin toimintoihin. Tämän perusteella tarkastuslautakunta on edellä arvioinut tavoitteiden toteumaa, arvioinut toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja antanut tarpeen mukaan suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

3.1. Toiminta ja talouskatsaukset

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on saanut kokouksissaan ajankohtaista ja ajantasaista tietoa kunnan toiminnan ja talouden kehityksestä. Katsauksissa on todettu, että kunnan oman toiminnan kustannukset ovat pysyneet hallinnassa. Tarkastuslautakunta toivoisi, että hyvinvointialueen järjestämien sote-palveluiden saatavuuteen voitaisiin vaikuttaa epäsuorasti. Kunnan tulisi mahdollisuuksien mukaan vaikuttaa siihen, että sote-palvelut säilyisivät vähintään nykytasolla. Tarvitaan aktiivisempi ote kunnan TE- lähipalveluihin ja asiakastyöhön.

3.2. Henkilöstö

Henkilöstöön liittyviä asioita selostetaan tarkemmin erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa. Kunnan kokonaishenkilöstön määrä laski edellisvuodesta ja oli 175 (185). Vakinaista henkilöstöä oli 149 (149) ja määräaikaisia 26 (26). Henkilöstön vaihtuvuus oli 16 henkilöä (18). Henkilöstön ikärakenne osoittaa, että eniten työntekijöitä on ikäryhmissä 55–64 ja 60–64. Sairauspoissaoloja on eniten ikäryhmässä 55-64 vuotta.

Henkilöstön sairauspoissaolot vaihtelevat vuosittain. Sairauspäivien määrä oli 2194 (2459) päivää. Henkilöä kohden sairauspäivien määrä on n. 12,06 (12,72) päivää/vuosi. Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että sairauspäivien määrä laski edellisvuoden tasosta. Suurin sairauspoissaolojen aiheuttaja on tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairaudet. Henkilöstöstä 48 %:lla ei ollut lainkaan sairauspoissaoloja.

Sairauspäivien aiheuttama todellinen kustannus on riippuvainen siitä, minkä verran sijaisia tarvitaan poissaolojen paikkaajaksi. Työterveyspalvelujen kustannukset nousivat 153.536,30 eurosta 175.126,30 euroon. Työntekijää kohden kustannukset olivat 1.051,29 (857,19) euroa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunta suunnittelee ja laatii ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä sairauspoissaolojen vähentämiseksi. Työhyvinvoinnin kehittäminen, johtaminen ja esimiestyö ovat tärkeässä roolissa henkilöstön työhyvinvoinnin kannalta.

3.3. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2025

Tuloslaskelma, t€	**TA 2025**	**TA+M 2025**	**TP 2025**	**Toteuma-%**
Toimintatuotot	6 764	6 630	7 120	107
Toimintakulut	-20 728	-20 728	-20 804	100
Toimintakate	**-13 964**	**-14 098**	**-13 684**	**97**
Verotulot	12 944	13 045	13 067	100
Valtionosuudet	2 409	2 395	2 390	100
Rahoitustuotot ja -kulut	-30	-30	140	-467
Vuosikate	**1 359**	**1 312**	**1 914**	**146**
Poistot ja arvonalentumiset	1 597	1 597	1 808	113
Tilikauden yli-/alijäämä	**-237**	-285	**106**	**-37**

Toimintatulot ylittivät talousarviossa arvioidun määrän 107 prosenttisesti. Toimintakulut alittivat talousarvion lievästi. Toimintakate toteutui 3 prosenttia talousarviota parempana. Verotulot ja valtionosuudet toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Tilikauden vuosikate oli 1.913.780,64 euroa, joka on yli suunnitelman mukaisten poistojen ja arvonalentumisten. Kestävässä kuntataloudessa vuosikate kattaa poistot. Kertynyt ylijäämä oli 106.091,64 euroa, mikä on hieman parantanut kuntatalouden taloudellista asemaa.

Toteutunut vuosikate oli parempi kuin talousarvion vuosikate ja ylijäämää kertyi tilikaudelta, kun talousarviossa oli suunniteltu kertyvän alijäämää.

3.4 Kokonaistalouden tunnusluvut 2025–2024

Kangasniemen kunta	**2025**	**2024**
Toimintatuotot/ -kulut	20 %	23 %
Vuosikate % poistoista	106 %	106 %
Vuosikate / asukas	386 €	447 €
Omavaraisuusaste	69,7 %	68,4 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	49,2 %	61,7 %
Kertynyt ylijäämä / asukas	1 816 €	1 757 €
Lainakanta / asukas	1 699 €	1 764 €

Kuten taulukosta huomataan, kunnan keskeiset tunnusluvut ovat osittain parantuneet. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta ja alijäämän sietokykyä. Omavaraisuusaste oli 69,7 (68,4) %. Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo sen, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvitaan vieraan pääoman takaisin maksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 49,2 (61,7) %, joka on parantunut edellisvuodesta. Lainakanta oli 8,24 (8,93) milj. euroa ja asukasta kohden lainaa oli vuoden lopussa 1 699 (1 764) euroa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS
Kunnan myöntämiin takausvastuisiin liittyvää seurantaa ja riskien hallintaa tulee vahvistaa. Kriisikuntakriteerit tulisi ottaa tarkasti huomioon kuntatalouden suunnittelussa. **TOIMENPITEET:** Mahdollisilta uusilta takauksilta vaaditaan jatkossa kattavat vastavakuudet ja riskianalyysit ennen päätöksentekoa. Kunnan talouden kehittymistä seurataan säännöllisesti tilinpäätös- ja talousarvioprosessien yhteydessä.

Tytäryhtiöiden puolesta taattujen lainojen määrä oli n. 2,9 (2,8) milj. euroa. Muiden puolesta annettuja takauksia oli 0,85 (0,85) milj. euroa. Takausvastuiden määrä on yhteensä 3,80 (3,65) milj. euroa. Vastuiden määrä suureni edellisvuodesta sekä konsernitakausten että muiden osalta. Vuokratalojen osalta tehtiin uusi takauspäätös vuonna 2025.

Tilinpäätös sisältää konsernitilinpäätöksen. Konserni koostuu neljästä tytäryhtiöstä ja kahdesta kuntayhtymästä. Konsernin tulos on ylijäämäinen 0,357 (ylijäämäinen 0,355) milj. euroa ja kertynyttä ylijäämää on konsernitaseessa yhteensä 0,962 (0,605) milj. euroa. Konsernitaseen loppusumma on 32,789 (33,077) milj. euroa. Kuntakonsernin lainakanta oli 11,652 (11,727) milj. euroa. Asukasta kohden konsernilainat ovat 2 398 (2 316) euroa ja konsernilainat ja vastuut 2 398 (2 351) euroa.

Kunnan konsernille asettamat tavoitteet liittyivät lähinnä vuokra-asuntoihin. Käyttöastetavoite oli 90 %. Käyttöastetavoitetta ei saavutettu. Lisäksi tavoitteena oli talojen lämmitysmuotojen muutokset hiilineutraaliin suuntaan. Kaukolämpöön siirrytty osittain. Kunnan Vuokratalot Oy tulisi huomioida kunnan kiinteistöstrategian suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tilatarkasteluissa on aina oltava mukana kaikki konserniin kuuluvat kiinteistöt. Tarkastuslautakunta rohkaisee kehittämään kunnan ja tytäryhtiöiden välistä yhteistyötä. Kunnan kiinteistöstrategia tulee saattaa ajan tasalle huomioiden tulevaisuuden tarpeet.

3.5 Talousarvion toteutuminen

Käyttötalouden määrärahojen sitovuustaso on vastuualueen bruttomenot ja -tulot. Talousarviossa menomäärärahat olivat 20,73 milj. euroa. Talousarvion toteutuma oli 20,80 milj. euroa. Toteutuneet menot ylittivät talousarvion 75 tuhatta euroa. Talousarviossa tulomäärärahoja oli 6,63 milj. euroa ja toteutuma oli 7,12 milj. euroa. Tulot ylittivät talousarvion 490 tuhatta euroa eli 7 prosenttia. Nettona (nettomenot) käyttötalous toteutui 414 tuhatta euroa talousarviota parempana.

Käyttötalouden yksittäisten määrärahojen ylityksiä oli sivistys- ja hyvinvointipalveluiden menoissa 114 tuhatta euroa ja tuloissa ylitystä 106 tuhatta euroa talousarviomuutosten jälkeen. Teknisten palveluiden alitus määrärahojen menoissa oli 66 tuhatta euroa ja tuloissa ylitystä 302 tuhatta euroa eli 6 %. Kunnanhallituksen tulot ylittivät muutetun talousarvion 82 tuhatta euroa eli 6 %. Kunnanhallituksen kuluissa ylitystä oli 27 tuhatta euroa.

Kunnan investointien budjetoitu määrä oli 2,07 (1,78) milj. euroa. Toteutuneet investoinnit olivat 1,36 (1,30) milj. euroa. Talousarviossa investointituloja ennakoitiin kertyvän 0,39 (0,20) milj. euroa. Investointituloja ei toteutunut.

Euromääräisesti merkittävimpiä investointeja olivat palvelutalot A ja B sokkeli ja sadevesisaneeraus (111 tuhatta euroa), päiväkodin keskiosan peruskorjaus (163 tuhatta euroa), Tehomet 2-halli (444 tuhatta euroa) ja Tervaniementie (232 tuhatta euroa). Kunnan tulee arvioida investointeja suhteessa muuttuvaan palvelutarpeeseen ja investointien osalta tulee olla riittävät vaihtoehtoislaskelmat. Tarkastuslautakunta korostaa, että investoinneissa tulee käyttää tarveharkintaa epävarmassa taloustilanteessa. Tarkastuslautakunta myös huomauttaa, että kunnan tulee hakea investointitukia esimerkiksi lämmitysjärjestelmien muuttamiseen.

3.6 Vesilaitos

Vesilaitoksen tulos on -87 758,71 (23 579,13) euroa negatiivinen. Vesilaitoksen liikevaihto pieneni hieman. Laitoksen kokonaiskustannukset nousivat edellisestä vuodesta 110 tuhatta euroa. Laitoksen myymän veden määrä oli 184 895 (189 988) m3 ja se laski 2,8 %. Laskutetun jäteveden määrä oli 133 687 (134 307) m3. Tilinpäätöksessä ei kerrota käsitellyn jäteveden määrää. Vesilaitoksen kustannuksista n. 24,7 % muodostuu poistoista. Peruspääomalle ei makseta sisäistä korkoa.

4. Yhteenveto

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Kangasniemen kunnan taloutta on hoidettu tilikaudella kuntastrategian mukaisesti ja talousarvion toteutumista on seurattu ajantasaisesti. Valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet on saavutettu kohtuullisen hyvin.

Talouden toteuma ja vakavaraisuus
Tilikauden tulos oli olosuhteisiin nähden hyvä: 106 091 euron ylijäämä ylitti merkittävästi talousarviossa ennakoidun alijäämän (-237 600 €). Käyttötalous pysyi raameissaan, eikä monia merkittäviä määrärahojen ylityksiä tapahtunut.

Maltillinen investointitaso yhdessä ylijäämäisen tuloksen kanssa mahdollisti kunnan velkamäärän alenemisen. Kunnan talous on tasapainossa, ja taseeseen kertynyt 9 miljoonan euron ylijäämä muodostaa puskurin tuleville vuosille. Myös konsernin tulos oli voitollinen ja tase vahva.

Tulevaisuuden riskit ja epävarmuustekijät

Vahvasta taseesta huolimatta tulevaisuuden ennustettavuutta heikentävät useat tekijät:

Valtionosuusjärjestelmän uudistus: Muutokset aiheuttavat merkittävää epävarmuutta, mikä korostaa huolellisen skenaarioanalyysin tärkeyttä talouden suunnittelussa.

Väestörakenne: Asukasluvun väheneminen on riski kunnan taloudelle. Väestön ikääntyminen heijastuu kunnan kantokykyyn välillisesti muun muassa valtionosuuksien, palveluverkon sopeuttamisen ja hyvinvointialueyhteistyön kautta.

Uudistukset: Työllisyysalue-uudistus tuli voimaan vuoden 2025 alussa, mutta sen pitkän aikavälin vaikutusten ennakointi on edelleen haastavaa.

Toimintaympäristön epävarmuus: Kansainvälisen talouskehityksen epävarmuus, geopoliittiset jännitteet sekä maailmantalouden suhdannevaihtelut heikentävät osaltaan kuntatalouden ennustettavuutta. Näillä tekijöillä voi olla välillisiä vaikutuksia muun muassa verotulokertymään, kustannustasoon ja investointiympäristöön, mikä korostaa talouden suunnittelun joustavuutta ja varautumista epävarmuuksiin.

Strategiset painopisteet ja suositukset

Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan elinvoiman turvaaminen vaatii aktiivisia toimenpiteitä:

1) **Strateginen uudistuminen ja kilpailukyky:** Kiristyvä kuntien välinen kilpailu edellyttää kunnassa kykyä erottautumiseen, strategiseen uudistumiseen ja pitkäjänteiseen ajatteluun. Kunnan elinvoiman turvaaminen pitkällä aikavälillä

edellyttää yhteisen päämäärän selkeyttä ja johdonmukaista sitoutumista valittuihin strategisiin linjauksiin.

2) **Väestönkasvu ja sitouttaminen:** Väestönkehityksellä on keskeinen merkitys kunnan elinvoiman ja taloudellisen kantokyvyn kannalta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työllistymisen ja kuntaan kiinnittymisen edellytyksiin osana kunnan kokonaiselinkeinopolitiikkaa.

3) **Kiinteistökanta ja tasearvot:** Kunnan kiinteistökanta muodostaa olennaisen osan kunnan taseesta. Väestökehityksen ja palvelurakenteen muutosten vuoksi kaikkien kiinteistöjen todellinen realisointiarvo voi poiketa taseessa esitetystä kirjanpitoarvosta. Kiinteistöomaisuuden käyttöä, tarpeellisuutta ja arvon kehitystä arvioidaan säännöllisesti osana kiinteistöstrategiaa ja talouden riskienhallintaa.

4) **Henkilöstöresurssit:** Lautakunta kantaa huolta hallintokuntien resurssien riittävyydestä ja tulevista eläköitymisistä. Ennakoiva henkilöstösuunnittelu on välttämätöntä palvelutason turvaamiseksi.

5) **Vetovoima:** Kunnan vetovoimaa voitaisiin kehittää enemmän jo olemassa olevien vahvuuksien pohjalta.

5. Allekirjoitukset

Kangasniemellä 12. päivänä toukokuuta 2026

Kari Luukkainen
Puheenjohtaja

Jouni Saarenpää
Varapuheenjohtaja

Samuli Arkko
jäsen

Sirpa Laitinen
jäsen

Terttu-Liisa Lindholm
jäsen